

Lærebok – Nivå 1

Økologi og naturfag

Økologi er læren om hvordan levende organismer og miljøer samhandler. Vi mennesker er avhengig av å ha et levende økosystem rundt oss. Der er fordi vi får mat fra naturen og trenger at jorda fungerer.

Eksempel:

Planteplankton danner grunnlaget for nesten alt liv i havet (mer enn 90%). Likevel skader vi mennesker planteplankton ved å for eksempel slippe ut skadelige stoffer, ødelegge ozonlaget og bidra til forsurening av havene.

Et annet eksempel er naturreservatet vi har her rett ved siden av byen vår. Naturreservatet er hjemmet til:

- over 100 utrydningstruede arter
- landets eneste levedyktige bestand av Hokaduen
- en treart som tar opp 7 ganger så mye CO₂ som vanlig gran

I tillegg viser undersøkelser at jordsmonnet inneholder flere tusen tonn med lagra CO₂.

Eksamen:

- Hvorfor er økosystemet viktig for oss mennesker?
- Hvordan kan vi ta vare på økosystemet?

Lærebok – Nivå 2

Menneskerettigheter

Menneskerettigheter er de rettigheter og friheter ethvert menneske har i kraft av å være menneske. Disse rettighetene er uavhengig av for eksempel kjønn, klasse eller etnisitet. Gjennom menneskerettighetene løftes grunnleggende verdier som likhet, frihet og verdighet frem. Menneskerettigheter anses også som sentrale for å sikre fred.

Bakgrunnen:

Mye av inspirasjonen til menneskerettighetserklæringen kom fra opplysningsfilosofene Lock, Voltaire, Rousseau og Montesquieu. De knyttet menneskerettighetene til visse praktiske, politiske og sosiale krav. Slike oppfatninger fikk politisk tilslutning og senere rettslige konsekvenser, særlig som følge av omveltningene i Europa og Amerika fra slutten av 1700-tallet.

Forente nasjoner:

Få år etter stiftelsen av FN ble verdenserklæringen om menneskerettighetene vedtatt av sikkerhetsrådet. Siden 10. desember 1948 har det kommet syv konvensjoner.

- FNs rasediskrimineringskonvensjon, 1965
- FNs kvinneediskrimineringskonvensjon, 1979
- FNs torturkonvensjon, 1984
- FNs barnekonvensjon, 1989
- FNs konvensjon om fremmedarbeidere, 1990
- FNs konvensjon om beskyttelse mot tvungen forsvinning, 2006
- FN-konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, 2006

Barnekonvensjonen omfatter et vidt spekter av rettigheter, og både sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter inngår i konvensjonen. Det er kun to land i FN som ikke har skrevet under, USA og Sør-Sudan.

Av sivile og politiske rettigheter kan nevnes at konvensjonen omhandler barns rett til et navn, statsborgerskap, ytringsfrihet, religionsfrihet, organisasjonsfrihet og privatliv.

Eksamen

- Nevn to av de fire opplysningsfilosofene som var inspirasjonen for verdenserklæringen.
- Hvor mange konvensjoner ble vedtatt etter verdenserklæringen?
- Nevn to konvensjoner
- Barnekonvensjonen omhandler en del rettigheter som barn har, nevntre av rettighetene

Lærebok – Nivå 3

Historie og samfunnsfag

(lære om demonstrasjoner og fredelige demonstrasjoner og aktivisme)

Artikkel 19.

Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å hevde meninger uten innblanding og til å søke og motta og meddele opplysninger og ideer gjennom ethvert meddele opplysninger og ideer gjennom ethvert meddelelsesmiddel og uten hensyn til landegrenser.

Artikkel 20.

1. enhver har rett til fritt å delta i fredelige møter og organisasjoner.
2. Ingen må tvinges til å tilhøre en organisasjon

Artikkel 21.

1. Enhver har rett til å ta del i sitt lands styre, direkte eller gjennom fritt valgte representanter.
2. Enhver har rett til lik adgang til offentlig tjeneste i sitt land.
3. Folkets vilje skal være grunnlaget for offentlig myndighet. Denne viljen skal komme til uttrykk gjennom periodiske og reele valg med allmenn og lik stemmerett og med hemmelig avstemning eller likeverdig fri stemmemåte.
- 4.

Artikkel 26.

1. Enhver har rett til undervisning. Undervisningen skal være gratis, i det minste på de elementære og grunnleggende trinn.
Elementær-undervisning skal være obligatorisk. Alle skal ha adgang til yrkesopplæring, og det skal være lik adgang for alle til høyere undervisning på grunnlag av kvalifikasjoner.
2. Undervisningen skal ta sikte på å utvikle den menneskelige personlighet og styrke respekten for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. Den skal fremme forståelse, toleranse og vennskap mellom alle nasjoner og rasegrupper eller religiøse grupper og skal støtte De Forente Nasjoners arbeid for å opprettholde fred.

Det har vært en rekke demonstrasjoner i verdenshistorien. Noen eksempler er:

- Gandhi sin såkalte "saltmarsj". Det var en fredelig, ikke-voldelig demonstrasjon mot det britiske saltmonopolet. 1930
- Gretha Thunberg sin skolestreik for klima. 2019

- Ikke-voldelig demonstrasjon for klimaet i Paris 2019 Politiet brukte tåregass på demonstrantene.
- Bruk rettighetene som nettopp har blitt nevnt og fortell hvilke som blir tatt i bruk når man demonstrerer fredelig